

Odborný termín	Praktický příklad
nebezpečné místo	1.1 ruce (fyzický nátlak) 1.2 nohy (fyzický nátlak) 1.3 ústa (psychický nátlak) 2.1 plášť projektilu během doby letu střely
nebezpečný prostor	celá přepážková hala
následek	1.1 zranění, které si vyžádá dlouhodobou pracovní neschopnost 1.3.1 psychické trauma 2.1 smrt
riziko	1.3.1 k psychickému traumatu z přepadení, které si vyžádá kratší pracovní neschopnost, dojde jedenkrát za... (týdnů, měsíců, let) 1.3.2 zhoršení aktuálního zdravotního stavu
míra rizika	1.3.1 přijatelná
opatření	– instalace neprůstřelných skel a kamerového systému, – výcvik (školení) zaměstnanců, jak se chovat v případě přepadení

1.2 Posuzování rizik

Posuzování rizik, tedy vyhledání a vyhodnocení rizik, se neprovádí jen v BOZP, ale je běžně používaným nástrojem v mnoha různých oblastech – například v pojišťovnictví, krizovém managementu, managementu spolehlivosti technických zařízení a nově v oblasti ochrany osobních údajů.

V BOZP jsou prováděny dvě základní posouzení rizik – jedno pro oblast bezpečnosti práce (**BOZP**) a druhé pro oblast ochrany zdraví při práci (**BOZP**), tedy zjednodušeně řečeno pro oblast hygieny práce. To první, vyhledání a vyhodnocení rizik při práci, vyplývá z § 102 zákoníku práce. To druhé, kategorizace prací, z § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Vzhledem k tomu, že při naplňování požadavků zajištění BOZP musí být zohledněny i další oblasti (viz § 349 zákoníku práce), je nezbytné využít pro vyhledání a vyhodnocení rizik při práci i výsledky analýz nebezpečí z těchto dalších oblastí. Může se jednat zejména o:

■ požární ochranu

- dokumentace o začlenění do kategorie činností se zvýšeným požárním nebezpečím nebo s vysokým požárním nebezpečím,
- posouzení požárního nebezpečí,

- **prevenci závažných havárií**
  - protokol o nezařazení,
  - návrh na zařazení objektů do skupiny...
- **životní prostředí**
  - osvědčení o vyloučení nebezpečných vlastností odpadů

a o další, jako například protokol o určení vnějších vlivů. Zapomenout nelze ani na dílčí analýzy přímo z oblasti BOZP, například vyhodnocení rizik pro poskytování osobních ochranných pracovních prostředků nebo vyhodnocení podmínek práce pro stanovení prací zakázaných těhotným a kojícím zaměstnankyním, zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým zaměstnancům.

Pro řízení rizik ve firmě nebo společnosti je vhodné, jsou-li pro posouzení rizik ve smyslu zákoníku práce § 102 vzata všechna nebezpečí, tedy i ta, která jsou již uvedena v jiných posouzeních. Proto by v něm měly být zahrnuty výsledky kategorizace prací, dokumentace o začlenění do kategorií atd.

1.2.1 Kategorizace prací

Kategorizace prací se provádí na základě požadavku uvedeného v § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Právními předpisy je přesně stanoven způsob jejího provedení, jakož i metody. Parametry kategorizace prací jsou uvedeny v prováděcí vyhlášce č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů. Hodnocení jednotlivých rizik je popsáno v nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, ve znění č. 217/2016 Sb., v nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, a v nařízení vlády č. 291/2015 Sb., o ochraně zdraví před neionizujícím zářením. Jednotlivá nařízení vlády též stanovují minimální ochranná opatření. To však neznamená, že si zaměstnavatel nemůže stanovit svá opatření, ta minimální však musejí být dodržena.

Všechny vykonávané práce je nutné posoudit a vyhodnotit u nich působení rizikových faktorů (prach, chemické látky a směsi, hluk, vibrace, neionizující záření, fyzická zátěž, pracovní poloha, zátěž teplem, zátěž chladem, psychická zátěž, zraková zátěž, práce s biologickými činiteli, práce ve zvýšeném tlaku

vzduchu). Na základě získaných údajů se musí zařadit podle kritérií stanovených ve vyhlášce do jedné ze čtyřech kategorií. Zařazení do třetí a čtvrté kategorie zaměstnavatel pouze navrhuje. Zařazuje je na jeho návrh orgán ochrany veřejného zdraví (hygienická stanice). Do druhé kategorie zařazuje práce zaměstnavatel sám, avšak je povinen oznámit orgánu ochrany veřejného zdraví práce, které zařadil do druhé kategorie včetně údajů rozhodných pro toto zařazení. Ostatní práce jsou automaticky zařazeny do první kategorie. Práce, kterou orgán ochrany veřejného zdraví zařadil do třetí nebo čtvrté kategorie, je automaticky rizikovou prací. Mezi rizikové práce může být dále zahrnuta i práce zařazená do druhé kategorie, pokud tak rozhodl orgán ochrany veřejného zdraví.

Zařazení by mělo být provedeno komisionálně. Komisi by měli tvořit odborně způsobilá osoba k zajišťování úkolů v prevenci rizik, lékař, který zaměstnavateli poskytuje pracovnělékařské služby, a vedoucí zaměstnanec pracoviště, kde je posuzovaná práce vykonávána, případně i zástupce zaměstnanců (tím není myšlen zástupce zaměstnanců pro oblast BOZP, ale zástupce zaměstnanců posuzovaného pracoviště).

U kategorizace prací není stanovena podoba protokolu o zařazení do kategorie. Jeho možné provedení, které zohledňuje i další náležitosti související s kategorizací, je uvedeno v příloze. Jako jeho přílohy se uvedou protokoly o provedených měřeních apod. Protokoly prací, které se navrhují k zařazení do třetí nebo čtvrté kategorie, se vyhotoví ve dvou výtiscích a jeden z nich se odešle orgánu ochrany veřejného zdraví k vyjádření.

Kategorizace prací musí odpovídat aktuálnímu stavu, a proto je potřeba ji aktualizovat v závislosti na měnících se podmínkách. Z tohoto důvodu je výhodné mít kategorizaci provedenu po jednotlivých listech pro každou vykonávanou práci, nikoliv v jedné tabulce (výjimku tvoří mikrofilmy).

Problematiku rizikových faktorů pracovních podmínek také řeší v § 7 zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Stanovuje, že pokud se na pracovištích vyskytují rizikové faktory, je zaměstnavatel povinen pravidelně a dále bez zbytečného odkladu vždy, pokud dojde ke změně podmínek práce, měřeními zjišťovat a kontrolovat jejich hodnoty a zabezpečit, aby byly vyloučeny nebo alespoň omezeny na nejmenší rozumně dosažitelnou míru. Při zjišťování, hodnocení a přijímání opatření k dodržení nejvyšších přípustných hodnot je zaměstnavatel povinen postupovat podle nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci.

Podle § 102 zákoníku práce je zaměstnavatel povinen provádět taková opatření, aby v důsledku příznivějších pracovních podmínek a úrovně rozhodujících faktorů práce, která je zařazena jako riziková, mohla být zařazena do kategorie nižší.

1.2.2 Vyhledání a vyhodnocení rizik při práci

1.2.2.1 Zákonná povinnost vyhledání a vyhodnocení rizik při práci

Zákoník práce v § 102 po zaměstnavateli požaduje, aby soustavně vyhledával nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek a zjišťoval jejich příčiny a zdroje (prováděl identifikaci nebezpečí). Na základě tohoto zjištění je zaměstnavatel povinen vyhledávat a vyhodnocovat rizika (analyzovat rizika [provádět analýzu četnosti a analýzu následků] a hodnotit rizika) a dále přijímat opatření k jejich odstranění (regulovat rizika). K tomu je povinen pravidelně kontrolovat úroveň BOZP ve své firmě nebo společnosti, zejména stav výrobních a pracovních prostředků, vybavení pracovišť a úroveň rizikových faktorů pracovních podmínek.

Pokud není možné rizika odstranit, zákoník práce po zaměstnavateli požaduje tato rizika vyhodnotit a přijmout opatření k omezení jejich působení tak, aby ohrožení zdraví zaměstnanců bylo minimalizováno. Přijatá opatření jsou nedílnou a rovnocennou součástí všech činností zaměstnavatele na všech stupních řízení. Zákoník práce tak po zaměstnavateli požaduje, aby ve své firmě nebo společnosti realizoval management rizik při práci – viz schéma na vnitřní straně obálky.

Vyhledání a vyhodnocení rizik musí být vždy provedeno pro konkrétní firmu či společnost. Zcela nepřijatelné je, když si firma provozující prodejnu a výrobu cukrářského zboží a lahůdek nechá provést vyhledání a vyhodnocení rizik od odborné firmy, a ta jí předá dokument, jenž obsahuje rizika týkající se též výkopových prací, prací na jeřábu atd. Toto není vymyšlený případ, ale příklad z praxe!

